

Reforma veřejných financí

Radko KUBIČKO, moderátor

Vítejte při poslechu nedělního vydání našeho hlavního publicistického pořadu. Jako každou neděli je připravena nedělní diskuse, tentokrát ale ne u kulatého stolu Českého rozhlasu 6. Tématem bude reforma veřejných financí, o které se už diskutuje velmi dlouho a její verze podle současné vlády je zatím stále na úspěšné cestě ke své platnosti. Dnes budeme vysílat názory některých českých ekonomů na tuto reformu, jak minulý týden zazněly na diskusním fóru Osma. Český rozhlas 6 byl u toho a dozvíte se více, když s námi setrváte následujících padesát minut. K tomu vás od mikrofonu Českého rozhlasu 6 zve Radko Kubičko. Příjemný poslech.

Jak už bylo řečeno, vládní reforma veřejných financí zatím ještě nevstoupila v platnost, ale zatím se legislativním procesem ubírá bez větších problémů. Schválila ji nejprve sama vláda, pak Poslanecká sněmovna a Senát projevil vůli se jí nezabývat. Zbývá tedy už jen podpis prezidenta republiky a otištění příslušných novel ve Sbírce zákonů. Pak reforma vstoupí v platnost. Mezitím už ovšem vláda paralelně schválila návrh státního rozpočtu na příští rok, který z reformy vychází. Poslanecká sněmovna se jím má zabývat v následujících týdnech a vzhledem k tomu, že poslanci schválili reformu, je pravděpodobné, že schválí i návrh rozpočtu. Senát podle ústavy se státním rozpočtem nezabývá. Většina odborníků z ekonomické oblasti se k reformě vyjadřuje poměrně zdrženlivě, zpravidla ji považuje za krok správným směrem, ale za krok velmi opatrný, který možná ani nepřinese nějaké úspory ve státním rozpočtu. Naopak odborové organizace a jejich centrály a také levicová opozice reformu ostře kritizují a tvrdí, že je namířena proti nižším a středním příjmovým skupinám, zatímco pro osoby s vyššími příjmy je výhodná. Jádrem reformy je rovná daň z příjmů fyzických osob ve výši patnácti procent vypočítaná z takzvané superhrubé mzdy. Daň z příjmů právnických osob se má ze současných čtyřadvaceti procent snížit na jednadvacet a postupně až na devatenáct. Snížená sazba daně z přidané hodnoty se zvýší z pěti na devět procent, zatímco její standardní sazba je zachována ve výši devatenácti procent. Dojde také k některým úsporným opatřením v sociální oblasti. Snižuje se například porodné a upravuje mateřská dovolená, nemocenská a zavádí se platby za návštěvu lékaře, za recept, pobyt v nemocnici a návštěvu pohotovosti. Uvažované zrušení takzvaného pastelkovného, tedy příspěvku tisíc korun pro žáky prvních tříd základních škol, který byl ostře kritizován za nesystémovost, nakonec zůstane zachován, což bývá často uváděno jako symbolické potvrzení toho, že jde o reformu velmi mírnou odrážející fakt, že postavení vlády Mirka Topolánka v Poslanecké sněmovně je velmi slabé. O tématu reformy veřejných financí se minulý týden hovořilo na diskusním fóru Osma, což je skupina osobností českého veřejného života, která si vytkla za cíl pořádání podobných diskusí na aktuální společenská témata. Zúčastnili se jí přední čeští ekonomové, profesor ekonomie na University of Michigan Jan Švejnar, dále profesor ekonomie v institutu CERGE při Univerzitě Karlově a Národohospodářském ústavu Akademie věd České republiky Evžen Kočenda, vedoucí katedry evropské ekonomické integrace a hospodářské politiky na Institutu ekonomických studií Fakulty sociálních věd Univerzity Karlovy Ondřej Schneider a hlavní makroekonomický stratég ČSOB Tomáš Sedláček, který také diskusi řídil. Český rozhlas 6, jak už bylo řečeno, byl u toho a v dnešním nedělním diskusním pořadu Názory a argumenty přinášíme část této diskuse, kterou zahájil právě Tomáš Sedláček a hned za ním pokračoval ekonom Jan Švejnar, který je mimochodem jedním z uvažovaných kandidátů na prezidenta republiky, je totiž navrhován Stranou zelených.

Takže dobrý večer, nebo podvečer, dámy a pánové. Já vás vítám na diskusním fóru Osmy a jsem moc rád, že jste si udělali čas v toto překvapivě hezké počasí. Já jsem rád, že organizátoři zvolili velice zajímavé téma, ale i velice zajímavou perspektivu, a to totiž pohled na celý ten diskurs o reformě, který se v naší republice vede už kolik, čtyři ... nejméně čtyři roky a teď se to zintenzívnilo poslední dobou, tedy od dubna 2007, kdy vláda konečně přišla se svým definitivním, nebo téměř definitivním balíčkem. Jaká by byla nejlepší reforma státních financí. Máme tady tři odborníky na slovo vzaté, všichni tři jsou ekonomové, to znamená, že se na to budeme dívat zejména z toho ekonomického pohledu. Otázka položená pánům dovoluje pochopitelně jak zamýšlení kritické nad reformou, tak jak ji vláda sestavila dohromady, ale zejména je tam prostor, a v tom je tato konference odlišná od toho, co se dočtete v médiích nebo dozvíte v rádiu nebo v televizi, že se konstruktivně ptáme, jakou reformu by si představovali naši hosté, jak by to mělo vypadat v ideálním světě ekonomů. Takže já poprosím ... asi udržíme pořadí pan profesor Švejnar, pan profesor Kočenda a pan docent, profesor ... já jsem teďko ... docent, docent, tak stále ještě budoucí profesor Schneider. Takže já už nebudu dále zdržovat, poprosím pana profesora Švejnara.

Jan ŠVEJNAR, profesor ekonomie na University of Michigan

Já děkuji mockrát za pozvání. To vyjmenování těch titulů mně tak připomíná, že Ondřej teda ještě má naději, my dva s Evženem už jsme tak nějak za tím ... za špičkou toho kopce, takže to je smutné, ano, bez naděje. Tak ohledně reformy. Já myslím, že dobrý způsob kde začít, je, že vlastně mnoho zemí prochází podobným stavem jako Česká republika, takže v tom smyslu nejsme úplně výjimeční. Ale existují země, které též podstatně už změnilly své systémy, zreformovaly a tak dále, to znamená, že jsou zde i příklady reformy, které byly podniknuty razantně, nebo razantněji než u nás. Ten hlavní problém spočívá v tom, že máme poměrně vysoký nárůst vládních výdajů, když to vezmeme, tak od roku devadesát šest de facto se zvýšil deficit schodku v porovnání s HDP a od té doby se dostatečně nesnížil, takže vlastně se snažíme nějak přiblížit zpátky v určitém smyslu do situace, která byla optimálnější. A potom je zde potřeba učinit kroky, které by prostě radikálně změnilly a zlepšily chování ekonomiky a i tak nějak společenský blahobyt, prosperitu země a společnosti. A tam samozřejmě je právě ta diskuse jak a co udělat. Ten problém je hlavně problematický z toho důvodu, že je sice vážný, ale není tak akutní, aby si země a obyvatelstvo a politický systém vlastně uvědomil, že je potřeba rychle něco konat. A proto už, jak jsme slyšeli od moderátora, se o tom bavíme několik let a ten problém zde pořád je, protože de facto není dostatečně akutní na to, aby se něco dělo velkého. Takže vláda poprvé přichází tedy s nějakým tím balíčkem, nebo batohem, který je rozložen do několika etap. Ta první, která byla právě teďka v srpnu jako odsouhlasená v parlamentu a měla by se uskutečnit na začátku příštího roku, má jako cíl tak nějak zadržet, nebo pozastavit ten negativní vývoj, trochu dát situaci do stavu, který je udržitelný, a potom v budoucnosti, a to myslím, že bude právě ta velká otázka, přejít k reformám, které by změnilly strukturu tak podstatně, aby zlepšily substantivně chování a chod, výhody, které bysme měli ve stavu ekonomickém a ve společnosti všeobecně. Čili to je asi tak nárysem, jak vidím tu situaci, kam jsme se dostali. Myslím, že všeobecně ta reforma jde správným směrem v tom smyslu, že se snaží zvýšit podněty, že se snaží přizpůsobit systém tak, aby byl udržitelný. A pak má některé aspekty, které jsou možná víc jako už debatovatelné v tom smyslu, že není jasné, jestli opravdu mají výhodu ekonomickou, nebo spíše výhodu politickou pro ty nebo určité skupiny. Tak dochází ke změně daně z právnických osob, která se snižuje, ale zvyšuje se báze. Je zde změna v DPH, další změny v daňové oblasti, například změny v majetkových daních. Zde, myslím právě u těch majetkových daní je důležité poznamenat, že zde by se dalo opravdu postoupit mnohem dále v tom smyslu, že majetek, pakliže by byl zdaněn více, tak se bude využívat efektivněji. A kdyby se naopak snížily daně na příjem z pracovní činnosti, tak by to mělo velký pozitivní efekt. Zdravotnictví. Přechází se k podnětnému, podnětnějšímu systému. V sociálních dávkách, v mateřské dovolené též dochází ke změnám, které mají snížit velikost dávek a zvýšit podněty, takže tento směr celkem jde jasně. Co bude, já myslím, tím velkým soustem v budoucnosti, bude právě penzijní reforma. Ta by měla procházet ve třech etapách. A do jaké míry se podaří ji opravdu uskutečnit, bude

velkou otázkou a bude, já myslím, též do velké míry mít značný vliv na to, jak si povede česká ekonomika. Takže v té první etapě ta podstata ještě v té penzijní reformě je taková parametrická, dochází k úpravám, v těch dalších etapách by potom mělo dojít k změně celého systému. Když bych řekl, jaké jsou tady ty dopady, tak já myslím, že bude zde určitá podpora ekonomického růstu, to znamená, ten dopad bude pozitivní, bych řekl, mírně pozitivní. Může dojít k určitým ... k určitému zvýšení inflace, ale zde bych viděl ten efekt spíš jako neutrální. Dojde ke snížení daňové zátěže pro vyšší příjmové skupiny. Zde myslím, toto je právě ten aspekt, který může být dost debatovatelný v tom smyslu, že nejsem si vědom, že by existovaly opravdu důkladné studie na světě, které ukazují, že právě snížením zátěže pro vyšší příjmové skupiny že dojde k velkému zefektivnění ekonomiky, čili to je spíše, já myslím, politický krok, který je debatovatelný. A potom, myslím, dojde k postupné redukci právě podílu deficitu veřejných financí na HDP, což je to, co je potřeba v tom krátkodobém horizontu uskutečnit. A to myslím, že ta reforma celkem jde správným směrem. V dlouhodobém, nebo střednědobě dlouhodobém horizontu se musíme potom otázat, zda-li vlastně ty hlavní kroky, to znamená v oblasti penzijní reformy, budou realizovatelné, o tom se můžeme pobavit dále ještě v debatě. Já myslím, že tam aspoň z dosavadní skutečnosti vidím opravdu politický problém v tom smyslu, že politické spektrum stále ještě není dostatečně sjednoceno na to, aby mělo konsensus v této oblasti. Co se týče těch prvních kroků, které jsem zde tak nějak naznačil, tak myslím, že jdou správným směrem v tom smyslu, že zvyšují podněty jak pro pracující, tak pro podniky, v tom smyslu by zde mělo být zvýšení efektivnosti. To, jak jsem již řekl, snížení dopadů daní na jednotlivce tím, že má vyšší pozitivní efekt na vyšší skupiny než na nižší, vidím spíš jako politický nebo filozofický tah, který nevnímám jako ekonomicky důležitý v tom smyslu, že by zvýšil funkčnost ekonomiky. Takže kterým směrem, nebo jak bych zhodnotil ... to znamená tu otázku, kterou jsme si položili. Myslím, že reforma jde správným směrem ve smyslu té ekonomické části. Je to pouze první krok. Myslím, že dlouhodobě pro blahobyt společnost bude důležitý vlastně ten druhý krok, nebo ty středně a dlouhodobé aspekty, které jsou zatím naznačeny. Ale na základě zkušeností z minulých několika let myslím, že je velkým otazníkem, jestli opravdu se k nim rychle dostaneme.

Tomáš SEDLÁČEK, hlavní makroekonomický stratég ČSOB, moderátor diskuse

Takže já moc děkuju. Opět poprosím dalšího přispěvatele.

Evžen KOČENDA, profesor ekonomie v institutu CERGE při Univerzitě Karlově a Národohospodářském ústavu Akademie věd České republiky

Já už se nebudu zmiňovat k bodům, které jsem měl na mysli, které tady říkal Honza vedle. Já osobně největší přínos vládní reformy vidím v tom, že po dlouhých a dlouhých letech vlastně došlo k tomu, že slovo reforma nebylo pouze skloňováno ať už na odborné nebo na populární rovině v médiích a podobně, ale že došlo k určitým krokům, které byly finalizovány přijetím nějakého reformního balíčku. To je největší přínos, protože pro další období vlastně ten každý, kdo přijde, tak už to bude mít o něco lehčí. Protože už je tady prokopaná cesta, která naznačuje, že skutečně reformy jsou potřeba. Ten první krok reformy nepovažuji za nijak zvlášť přínosný k řešení současné situace, protože ty kroky, které jsou vlastně v té první části, podle mého názoru se velice rychle, během krátké doby jednoho, dvou, maximálně tří roků, naprosto vyčerpají a bude nutno přistoupit k druhému kroku. Teď záleží na tom, zda-li vláda, nebo vlády, které přijdou později, se odhodlají k tomu, aby tímto směrem, ke skutečně radikálním reformám, vykročily. Podíváme-li se nejenom na Českou republiku, ale i na země, které jsou v okolí, v tranzitivních, přechodových ekonomikách, které byly ... těch osm, které byly přijaty do Evropské unie, u nich došlo k velice zajímavému vývoji během doby. Od někdy roku devadesát pět, devadesát šest, kdy země ... kdy tady ta osmička oficiálně požádala o přijetí do Evropské unie, tak v některých zemích docházelo k redukci deficitů, případně státního dluhu, v některých zemích k tomu nedocházelo tak dramaticky. Každopádně jsou tady dva rysy. Vytvořily se dva kluby, tím jedním klubem jsou středoevropské země, tím druhým klubem jsou pobaltské země. Pobaltské země přistoupily k fiskální disciplíně daleko zodpovědněji a razantněji než středoevropské země. A Česká republika patří mezi jednoho z nejhorších jakoby žáků v tomhle tom klubu. Druhý rys,

velice zajímavý, je v tom, že po roce 2004, nebo po přijetí těchto nových členských zemí do Evropské unie jejich snaha výrazně polevila. Ono to není vidět na nějakých kvartálních nebo ročních číslech, ale je to vidět na dlouhodobém, třeba desetiletém srovnání, když vezmeme do úvahy další faktory, které na fiskální disciplínu měřenou pomocí deficitu a pomocí státního dluhu mají svůj vliv. Proč je tady tohle to hledisko tak důležité. Toto hledisko je nesmírně důležité pro nejenom vývoj České republiky jako státu izolovaného sama o sobě, ale pro vývoj České republiky jako státu, který jako člen Evropské unie aspiruje na členství v měnové unii. Čili Česká republika si nepotřebuje dát dohromady svoje finance jenom kvůli sobě, ale i proto, že má určité závazky ze svého členství v nějaké širší organizaci. Nejlepší reforma by měla být taková, která by zajistila dlouhodobé plnění cíle reformy. A cílem reformy si myslím, že vlastně je stát bez dluhu, nebo s nějakou rozumnou mírou zadlužení, bez rozpočtových deficitů. Jak říkám, první krok tady to kritérium neplní. Jak dlouho, nebo do jaké míry ty další kroky reformy budou plnit ten dlouhodobý cíl, to už je otázka. Za druhé dobrá reforma by měla začít od toho, že se podíváme na výdaje a ne, že budeme hledat výnosy. To si myslím, že je rizikový faktor současné reformy také, která se na výdaje příliš nedívá. U jednotlivců nebo u firem pokud dojde k nějaké krizové situaci, tak výdaje jsou na prvním místě, potom se hledají zisky, případně se tady tyhle ty přístupy kombinují. U vlád jakoby kolektivního orgánu tady existuje toto perverzní chování, že se vlastně ... výdaje zůstávají vždycky na té poslední stránce a vláda se dívá nejdříve jak a kde zvýšit výnosy. Reforma by taky měla být průhledná svým řešením, to znamená, že by v reformě mělo existovat absolutně co nejmenší množství výjimek. A obávám se, že současná reforma ani toto kritérium nespĺňuje. Doplňkem dobré reformy by mohlo být určité zapojení takzvaného fiskálního pravidla, což je opatření ... existují různé druhy fiskálních pravidel, nebudu zabíhat do detailů, v tomto případě existence nejlépe externího fiskálního pravidla třeba navázaného na ty finanční trhy, jak jsem o tom mluvil před chvílí, ta penalizace prostřednictvím úrokové míry, která by umožnila to, aby se fiskální politika a tudíž ... aby fiskální politika byla disciplinovanější a nebyla tolik závislá na tom faktoru, která vláda zrovna je v křeslech a jak si představuje svoji fiskální politiku.

Tomáš SEDLÁČEK, hlavní makroekonomický stratég ČSOB, moderátor diskuse

Děkuju vám moc. Poslední šanci zodpovědět otázku, jaká by byla, skoro se chce říct bývala byla, po těch dvou příspěvcích, nejlepší reforma státních financí. Ondřej Schneider.

Ondřej SCHNEIDER, vedoucí katedry evropské ekonomické integrace a hospodářské politiky na Institutu ekonomických studií Fakulty sociálních věd Univerzity Karlovy

Takže já také děkuji za slovo, děkuji za pozvání. Je to poprvé, co jsem na semináři sdružení Osma a jelikož jsem tady poprvé, tak jsem si naivně přinesl prezentaci na flash kartě, pak mě pořadatel ujistil, že počítač tady není. Což nakonec ale je dobře, protože já jsem se díval, já jsem si připravil třicet tři slidů, takže bych měl zhruba deset vteřin na jeden. Takže poté, co jsem zjistil, že počítač tady není, tak jsem to probral a nechal jsem těch sem hlavních, které se teďka pokusím okomentovat, aniž bych vám je mohl ukázat. Než se do toho pustím, tak jsem chtěl říct, reagovat na to, co tady říkal Tomáš Sedláček, že ta diskuse o reformách veřejných výdajů se v Čechách vede od ... já nevím, jak dlouho říkal, asi několik let. Já jsem poprvé nastoupil do služeb vlády v roce devadesát šest a vlastně v září, v říjnu přišel oběžník ministerstva financí, který říkal, že rozpočet je ve vážné krizi a je potřeba s ním něco dělat. Takže alespoň pro mě, možná, že to bylo i předtím, nevím, ale pro mě nejméně ta diskuse se vede jedenáct let a vede se neustále po stejné linii. Již v tom roce devadesát šest ministerstvo financí psalo, že je příliš velký podíl mandatorních výdajů, že je neefektivní státní správa a že rostou rychle mzdy státních zaměstnanců. Úplně totéž můžou napsat dneska, akorát ta hladina bude zřejmě trošku vyšší. Takže podle mě tohle to nasvědčuje tomu, že ten problém je hlubší a že leží někde hlouběji pod povrchem české politiky, nebo nejenom české politiky, české společnosti. Pořadatelé se ptali na naši představu o ideální reformě. Tak já jsem ... když jsem dostal takovouhle otázku, tak jsem se zamyslel, říkal jsem si - dobrá, je příležitost nevěnovat se tedy té konkrétní reformě, kterou vláda připravila a prosadila v parlamentu, budeme se bavit o nějakých ideálech, možná to bude zajímavější.

Samozřejmě problém je ten, že neexistuje ekonomický ideál. Tomáš nám říkal, že máme říct, jak by vypadala ideální ekonomická reforma z hlediska ekonomy. Neexistuje. Každý ekonom, i my tři bychom zřejmě přišli s jinými návrhy. Já tady řeknu tu svoji a pak řeknu, proč se podle mého názoru nikdy nenaplní. Ta představa moje je taková, že stát ... abych věděl, jaká má být reforma, tak musím vědět, jaký má být ten cíl, pak teprve budu hledat cestu k tomu jak ten cíl dosáhnout. Takže ten cíl podle mého je ten, že ... je takový, že stát by pokud možno měl co nejméně nebo vůbec danit korporace, které podnikají na území České republiky. Měl by málo danit příjmy obyvatel, měl by možná trochu danit jejich spotřebu, aby získal nějaké výdaje ... příjmy, ale ty příjmy státu podle mého názoru, který je naprosto subjektivní, který nemá oporu v jakékoliv teorii, by se měly pohybovat někde okolo pětadvaceti, třiceti procent HDP. To podle mého názoru naprosto stačí na zajištění těch funkcí státu, které já si myslím, že jsou nezbytné. A to jsou výdaje na to, čemu ekonomové říkají veřejné statky. To jsou věci, které trh sám o sobě dost dobře nenabídne. To je bezpečnost, to je obrana státu, ale patří k tomu, protože jsem ve střední Evropě, tak uznávám, má být k tomu i nějaká minimální míra přerozdělování. I největší liberálové ve střední Evropě, s výjimkou Josef Šímy, který tady není naštěstí, přiznávají, že nějaké přerozdělování je nutné. Jsem přesvědčen, že skutečně se bavíme o rozsahu výdajů ve výši pětadvaceti, třiceti procent HDP. Dneska česká vláda utrácí zhruba pětadvacet procent HDP, to znamená o polovinu přinejmenším více, než já bych si myslel, že by měla. Proč tomu tak je? Já si myslím, že to není, protože by vláda byla hloupá nebo že by ministr financí byl zvláště nepřítel obyvatel, já si myslím, že to je proto, že máme zhruba takový veřejný sektor, jaký chceme. Průměrná preference českého občana není příliš daleko od té reality. Samozřejmě, že si všichni stěžují, samozřejmě, že všichni brblají, že platí vysoké daně, ale kdykoliv dojde na debatu jakékoliv reformy, snížení daní, snížení výdajů, jakékoliv úpravy, tak se zvedne vysoká vlna odporu. I řada z vás by protestovala, kdyby se měly ... kdyby se mělo omezovat státní financování kultury, důchodů, divadel, nemocnic. Ale upřímně řečeno bez toho nějaká reforma není možná. Pokud budeme se snažit udělat reformu tak, aby nikoho nebolela, tak ta reforma k ničemu nebude. Ale já uznávám, že ty cíle, které jsem definoval já, jsou moje cíle, a respektuji, že prostě preference středního voliče v České republice jsou takové, že ten státní sektor bude zhruba tak velký, jako je teďka. A nedělám si sebemenší iluze, že by nás v budoucnosti čekala nějaká větší reforma. Možná, že to je názor příliš skeptický, ale vychází prostě ze dvanácti, nebo jedenácti let mých zkušeností. Já jsem měl připraven několik takových ilustrací toho, jak z ekonomického hlediska ten český systém je podivně nastavený. A to podivno jsem si vysvětlil jediné tím, že vlastně to odpovídá tomu, co my Češi, dovolíte-li toto zjednodušení, chceme. Za prvé u nás je to tak, že i člověk, který má mediánový příjem, to znamená člověk, který má příjem, který je uprostřed toho rozdělení příjmového, platí více než čtyřicet procent svých příjmů na daních, na různých formách daní. To znamená, i ten prostřední člověk, který má nižší než průměrný příjem samozřejmě, platí daně, které jsou neobyčejně vysoké. Nezdá se, že by v té střední vrstvě proti tomu byl nějaký velký odpor. Když se bavíte s lidmi, kteří pracují ve státní správě, ve školství, většina těch lidí ty daně platí a nevidí v tom žádný zásadní problém, aspoň takový je můj dojem. Druhá věc, my máme nastavený sociální systém tak, že on je velmi štědrý k těm nejchudším. OECD nás za to někdy chválí paradoxně, že máme systém, který vlastně nedovoluje chudobu v této zemi. My máme nejméně chudých v Evropě. To je proto, že na ty chudé vrháme sociální dávky ve všech možných formách. To je na jednu stranu dobře, to, že nemáme chudé, na druhou stranu je to katastrofa, protože ti chudí pak nemají vlastně žádnou motivaci se z té situace sami vyhrabat. Tomu se říká past chudoby. Když dostáváte příjem, který se v zásadě rovná vašemu potenciálnímu výdělků, tak je racionální zůstat doma. Tak lidé fungují. A ten český systém je přesně takový. My prostě nechceme chudobu a jsme ochotni i těm chudým dávat hodně peněz jenom proto, abychom tu chudobu nějakým způsobem odvrátili. Za třetí, to s tím souvisí, v České republice stát poskytuje devadesát pět procent přinejmenším veškerých sociálních služeb. To jsou nejenom sociální dávky, to jsou i peníze, zdravotní péče, nemocenská. To je nejvyšší podíl ... ve většině ukazatelů je to nejvyšší podíl v Evropě. To znamená, my máme stát, který vlastně se o nás stará nejvíce, no můžeme říct nejvíce, v rámci Evropské unie. My všichni dostáváme důchody od státu, my všichni chodíme do státních nemocnic, my všichni dostáváme do letoška vlastně nemocenskou od státu, to znamená, máme stát, který bere na sebe to břímě. A zároveň naše společnost rychle stárne, my jsme nejrychleji stárnoucí společnost v Evropě a stárnoucí společnosti většinou jsou dražší,

protože jak lidé stárnou, tak potřebují více a více těchto služeb. Potřebují nejenom důchody, potřebují dražší zdravotnické výdaje. To znamená, my jakoby jsme ze dvou stran tlačeni do budoucí "katastrofy", protože u nás nejvíce lidí je závislých na státu a nejrychleji se zvyšuje podíl těch starých, kteří od toho státu nejvíce potřebují. Takovou kombinaci má možná Maďarsko podobnou, trochu Řecko, ale žádný stát v Evropě nemá tyto dvě věci dohromady. Některé rychle stárnou, některé mají vysoký podíl státu, ale žádná z nich to nemá dohromady, proto naše budoucnost je poměrně v tomto, aspoň mně se zdá, neveselá. Aby to nebylo čistě depresivní, tak jsem se pokoušel dívat na to, jak v Evropě ... jestli máme nějaké pozitivní příklady. V Evropě existuje řada zemí, které dělají reformy, ale reforma v té mé ambiciózní idealistické definici je náročné kritérium, takže jsem hledal země, které udělaly reformu, při které snížily státní výdaje nejméně o deset procent HDP, procentních bodů HDP, abych našel ty země, které skutečně něco udělaly, to znamená, snížily výdaje za čtyřiceti na třicet procent HDP nebo z padesáti na čtyřicet. Takových zemí v Evropě není mnoho, ale jsou. Jsou nejméně čtyři mezi starými evropskými zeměmi, mohu-li použít terminologii, a dvě mezi novými evropskými zeměmi. Ty staré jsou Holandsko, Belgie, někde to tady mám, Irsko, ještě jedna. Mezi těmi novými je to Estonsko a Slovensko. To znamená, je možné reformu provést. A je zajímavé, že v žádné z těchto zemí nedošlo k nějakému radikálnímu propadu nebo ke zhoršení situace v jakémkoliv měřitelném efektu. Tam ti lidé neumírají dřív, v Holandsku nemají vyšší počet chudých. Ten systém se přizpůsobil, někteří lidé začali více pracovat a nedošlo k žádnému zhoršení sociální, nedejbože ekonomické situace. Co činí reformu úspěšnou, aspoň podle těch ekonomických analýz, je to, že ... to je trochu tautologie, že je ta reforma úspěšná v té situaci, kdy vláda je schopná provést ty skutečně bolestivé opatření. A ta bolestivá opatření je to, o čem mluvili kolegové, snížit výdaje a nejenom nějaké výdaje, co se ukazuje z analýz, že klíčové je snížit výdaje sociální a výdaje na státní správu. Protože když tu reformu uděláte jiným způsobem, lehčím, zvýšením daní, snížením investic, to je velmi populární, snížíte investice, za dva roky je musíte zvýšit zpátky, protože silnice začnou se rozpadat. Když zvýšíte daně, tak přijdou vaši kolegové z opozice nebo z koalice a zvýší výdaje, takže automaticky vlastně tu reformu negují. Samozřejmě takové reformy jsou schopné provést jenom vlády, které jsou silné a které si to mohou dovolit. Co to znamená silné a co si mohou dovolit. Veškerý výzkum, který se v Evropě nebo na světě provádí, ukazuje, že co je klíčové, je takzvaný, nehezky řečeno, institucionální rámec fiskální politiky. Jednoduše řečeno, čím méně demokracie tím lépe. Čím méně může parlament mluvit do veřejných rozpočtů, čím je těžší zvyšovat výdaje, čím je těžší zvyšovat daně, tím je to lepší. Protože čím více prostoru poskytnete poslancům, čím více prostoru poskytnete i jednotlivým ministrům, aby do toho kecali, tím je to horší. U nás situace se rapidně zhoršila v roce devadesát osm, nastoupila Zemanova vláda, paměť má slabne. V té době ministerstvo financí, pokud se nepletu, tak jsem to pochopil já, ztratilo dominantní roli při sestavování rozpočtu a dominantní se stalo ministerstvo průmyslu tenkrát vedené úžasným ministrem Grégrem. A to byl symbol, který pro mě alespoň jasně ukázal, že české instituce nejsou silné. Protože pokud si státní agendu, státní rozpočet dokáže přivlastnit jakékoliv výdajové ministerstvo, tak to nemůže dopadnout dobře, protože to výdajové ministerstvo prostě má ten mainset nastavený tak, že chce utrácet peníze pochopitelně. Ministerstvo financí je jediné místo ve vládě, které většinou se snaží udržovat nějakou disciplínu. Takže co je důležité, je mít instituce, které ztěžují zvyšování výdajů, ale i zvyšování daní. Problém samozřejmě je, že když máte takhle "nedemokratické" instituce, tak řada lidí může namítat, že takové instituce jsou nelegitimní. Jak můžeme zakázat poslancům, aby navrhovali zvýšení výdajů na aquaparky a na jiné věci? Tam neexistuje žádný logický argument, ale existuje paralela. Před patnácti, dvaceti lety bylo normální, že vláda stanovovala úrokové sazby. Jak bychom mohli zakázat vládě, aby stanovovala úrokové sazby? Vláda ovládala centrální banky, centrální banky poslouchaly a stanovovaly úrokové sazby, někdy i kursy, tak jak vláda jim ... jak chtěla vláda. Ukázalo se, že ten systém je neefektivní, vede k vysoké inflaci, k nestabilitě ekonomiky, nestabilitě finančních trhů. Tato pravomoc se přenesla na centrální banky. Centrální banky jsou totálně nelegitimní instituce, nejsou volené, většinou nejsou odvolatelné, ale všichni jsme si na to zvykli, protože to funguje. Je to lepší prostě. Je lepší mít nižší inflaci a nelegitimní, institucionální rámec, než mít volatilní vysokou inflaci a demokratický rámec. Proto jaksi podle mého názoru není vyloučena diskuse o tom, abychom i fiskální politiku udělali méně demokratickou. Co my vlastně hledáme, je nějaký vnější mechanismus, kterým by ty vlády, parlament a všichni ti, kteří do toho jakoby mluví,

aby jim znemožnil ovládat tu fiskální politiku na té každodenní, nebo každoroční bázi. Takové rozpoložení samozřejmě ideální neexistuje, řada států zkoušela různé varianty, ty varianty všechny jsou napadnutelné, žádná nefunguje dokonale. Naše srovnávací analýza ukázala, že české fiskální instituce, to znamená, tam jsou různá měřítka na to, do kterých nebudu zabíhat, jsou vlastně ve srovnání s ostatními evropskými zeměmi ty nejslabší. To znamená, my máme teď už třetí faktor, který jako vyvolává varování. Vždycky říkám svým studentům, aby si rozmysleli, kde budou platit daně, že Česká republika možná není úplně nejlepší nápad. Protože kromě toho, že stát všechno platí a že rychle stárneme, tak i naše fiskální instituce jsou mimořádně slabé. My nemáme žádnou zabudovanou sílu, která by bránila tomu zvyšování daní do budoucna. Takže ten obrázek jakoby není ideální. A závěr je takový, že ideální reformu nevidím, ale myslím si, že každá reforma pokud má mít naději na úspěch, musí začít od úpravy těch institucionálních pravidel. A krok číslo jedna je zakázat poslancům pozměňovací návrhy ke státnímu rozpočtu, take it or leave it. A to by byl krok číslo jedna, který by možná pomohl.

Tomáš SEDLÁČEK, hlavní makroekonomický stratég ČSOB, moderátor diskuse

Takže já mockrát děkuju vám všem. Pokud se sami sebe nebo některého ze svých kolegů chcete zeptat, možná by to byl dobrý výkop. Potom se otevře prostor vám. Chce se někdo někoho na něco zeptat?

host

Když mluvíme o tom ideálu, tak ten ideál by samozřejmě byla soustava daňová, tam se musíme dohodnout politicky nebo filozoficky, kolik vlastně chceme přerozdělovat. Jak jste už slyšeli, různé státy přerozdělují různě. Ale ty principy, které jsou celkem přijatelné pro všechny jako optimální, jsou, aby to bylo jednoduché, průzračné, aby se zdaňovala třeba víc spotřeba a věci typu majetkových, než příjmy z práce, a tam ti lidé opravdu mohou více usilovně zvyšovat výkonnost ekonomiky.

host

Když vlastně si vezmeme téma, jak moc je reforma účinná, aniž by byla bez bolesti, samozřejmě neúčinná. Ta reforma do určité míry musí bolet. Ale pořád opravdu mi přijde, že veškeré snahy po mnoho let, kdy se o reformě mluvilo, včetně současné doby, vlastně spočívají v tom, že když si vezmete ... když hrajete s dětmi Člověče, nezlob se, tak prostě si můžete prohodit figurky a ono to vypadá různě, dokonce i barevně na obě strany, ale pořád je to to samý, ta samá hra Člověče, nezlob se. Vemte si příklad z naší nedávné historie. V roce osmdesát devět tady došlo k naprosto drastické reformě od plánovaného hospodářství k tržnímu hospodářství. Jsme tady všichni, země prosperuje, máme se dobře prostě, jak jsme se nikdy neměli, si myslím. Nikdo se neptá, jestli ta reforma bolela nebo ne. Já si myslím, že ta reforma, která nás naštěstí postihla před těmi sedmnácti lety, je nic ve srovnání s kdekou reformou financí.

Tomáš SEDLÁČEK, hlavní makroekonomický stratég ČSOB, moderátor diskuse

Mockrát děkuju. Ondřeji.

Ondřej SCHNEIDER, vedoucí katedry evropské ekonomické integrace a hospodářské politiky na Institutu ekonomických studií Fakulty sociálních věd Univerzity Karlovy

Můžu jenom jednu věc, nebo ... jsem zapomněl. Já jsem vlastně v tom vystoupení vůbec nezmínil slovo deficit státního rozpočtu. Já si myslím, že je trošku ... je potřeba rozvíjet tu diskusi na dvě věci. Jak velký ... jestli nějaký máme mít deficit, což je samozřejmě otázka naprosto důležitá, já ji nepodceňuji, ale je to podle mého otázka druhořadá. To je taková věc jakoby stabilizační. Ten deficit je maximálně tři, čtyři procenta HDP. Co podle mého důležité, je, že vláda utrací těch čtyřicet pět

procent HDP. Takže jestli si ty tři procenta půjčí nebo nepůjčí, jako mě to trochu trápí, ale upřímně ne tolik. Mě spíš trápí, že čtyřicet pět procent utratí.

Tomáš SEDLÁČEK, hlavní makroekonomický stratég ČSOB, moderátor diskuse

Takže já mockrát děkuju. Já poprosím tady mikrofon. Jestli se každý z vás může laskavě představit, uvést instituci, ke které se cítí nejvíc srdcově přivázan.

Michal MEJSTRÍK, Institut ekonomických studií

V první řadě, tak jenom krátce se zeptám. V roce 1990, já vždycky říkám svým studentům, jsem měl nějakou přednášku, kde byl také pan profesor Dorbuš, kterýho fascinovalo, když jsem povídal, jak od roku 1918 jsme nikdy nezažili takové problémy jako naši někteří sousedé na východě, to znamená Poláci, Maďaři. Já jsem ten jev prostě tak pracovně si pro sebe nazval finanční fiskální nevinnost. Po těch desetiletích my jsme se naučili nějakým stereotypům a jednou prostě něco takového úplně zmizelo a došlo k totální devastaci. Já chápu, že člověk nemůže být dvakrát nevinný, ale nicméně to je otázka pro vás, jestli si myslíte, že ty vzorce chování, kterých jsme tady svědky za posledních deset let, jestli je to něco fatálního, nebo proč se tak fatálně právě změnil ten způsob chování?

Tomáš SEDLÁČEK, hlavní makroekonomický stratég ČSOB, moderátor diskuse

Děkuju mockrát. Já jenom doplním, Michal Mejstřík, Institut ekonomických studií. Vzadu byla jedna otázka, jestli se nepletu.

Milan ROKYTKA, Rádio Haló Futura

Ano, já se jmenuju Milan Rokytko a nejvíc se cítím tedy srdcem v Rádio Haló Futura, což je pro ty, kteří to neznají, první politické rádio v České republice. Docela jste mi nahráli jako předřečníci tím, že kdybych chtěl být zlý jako novinář, tak bych mohl hlásit, že pravicoví ekonomové zde propagují nedemokratické instituce, nelegitimní instituce a další takové postupy. Ale já zlý nebudu, já se zeptám, jak si vysvětlujete jako odborníci to, že když ta ekonomika, HDP nominálně tedy tak rostlo, že rostl i ten deficit? Kde byla ta chyba? A jestli tedy tady předřečník zmínil kolegu Šimu a je rád, že tady není, ale třeba profesor Pascall Salin, který je z podobných kruhů, tak doporučuje, aby se nedanila spotřeba, a souzní to i tedy s jednou levicovou stranou, aby se danila ... naopak aby byly přímé daně, že ty jsou sociálně citlivější, dají se diferencovat, zatímco nepřímé daně, a na tom se shodují ekonomové, vedou spíš tedy k degeneraci a sociálně necitlivým zásahům.

Tomáš SEDLÁČEK, hlavní makroekonomický stratég ČSOB, moderátor diskuse

Děkuju mockrát. Má ještě někdo dotaz? Prosím.

Adriana KRNÁČOVÁ

Dobrý den, Krnáčová. Nejvíc se cítím spojena s rodinou mojí vlastní.

Tomáš SEDLÁČEK, hlavní makroekonomický stratég ČSOB, moderátor diskuse

Správná odpověď.

Adriana KRNÁČOVÁ

Děkuji za ty příspěvky. Já jsem se už bála, že po tom prvním příspěvku pana profesora že se nikdy nedostaneme k výdajové stránce rozpočtu, protože ta náš jako naši instituci asi pálí nejvíc. Prosím? Rodinu, ano. Já jsem se chtěla zeptat. Jako já jsem kdysi byla na ...

Tomáš SEDLÁČEK, hlavní makroekonomický stratég ČSOB, moderátor diskuse

Rodina je instituce velice důležitá.

Adriana KRNÁČOVÁ

Právě. Ono to souvisí s tou diskusí. Takže byla jsem kdysi na takové přednášce, kterou měl Mart Laar, což byl bývalý premiér Estonska, v národní bance to bylo v letošním roce. A tam bylo řečeno jeho slovy, že vláda, která chce dělat reformu a chce být úspěšná, nesmí chtít být znovu zvolena.

host

Změna v chování vlády po roku devadesát do určité míry je. Co tady byly už rozdíly předtím. Já si myslím, že například komunistická vláda v Československu byla mnohem konzervativnější fiskálně než třeba v Maďarsku. Maďarsko se zadlužilo obrovsky, Polsko se zadlužilo. Čili ty rozdíly vlastně existovaly už dřív. No a potom se situace změnila. Já myslím, že ten politický tlak ... to se vztahuje i k těm dalším otázkám, jako jestli ta vláda může být znovu zvolena nebo ne, se stalo mnohem více terčem, já myslím, uvažování a žádná vláda vlastně nebyla ochotná vzít na sebe to riziko velice snížit výdaje. A to, že de facto se výdaje zvyšovaly, ten deficit rostl, i když ekonomika rostla rychle, je příznačné, protože v těch ... koncem devadesátých let, kdy jsme byli v recesi, tak ta jedna možnost vysvětlení samozřejmě je z různých důvodů, že deficit vzroste, má to stimulační efekt a tak dále. Ten problém je proč i potom. Tam opravdu vidím teďka ten problém politický zde. Ještě k tomu ... té regresi, přímé daně, nepřímé daně. Samozřejmě tam je otázka, jaký by byl optimální systém, jestliže je možný. Tam je lepší mít nepřímé daně a přerozdělovat slabší skupiny a tak dále, pakliže je to potřeba. Ale někdy to není možné. Proto třeba i vlády, které vědí, co by bylo optimální v nevyvinutých zemích, často například dotují základní spotřebu, aby děti dostaly výživu a tak dále, i když to není třeba tak optimální jako nechat ceny nedotované a přerozdělovat pomocí ... dávkám peněžním do rodin a tak dále. Čili někdy je to otázka velice pragmatická.

host

K tomu zvyšování vlastně agregátního ... agregátního důchodu v České republice a zároveň ale zvyšování zadluženosti, já si myslím, že to souvisí vlastně s tou první otázkou vzorců chování. Transformace, která začala vlastně po roce devadesát, nebo osmdesát devět, tak já si myslím, že tam byl takový leitmotiv toho, že sice půjde během části transformace špatně, ale všem by se nám pak mělo vést lépe. Pamatuju si, že někdy v roce devadesát pět tehdejší, já nevím, ministr financí nebo předseda vlády, když se měnily ty posty, tak prohlásil, že transformace je u konce. Naprostý nesmysl. A já si myslím, že to bylo velice důležité, protože od té chvíle vlastně pocítujeme jakoby, že máme nějaké právo na to, aby se nám vedlo pořád lépe a lépe. Přitom transformace nebyla hotová, nebyla hotová privatizace. My máme teď spočítaná nejnovější data, která vlastně ukazují, že někdy do roku 2002 soukromá ekonomika v této zemi byla naprostou iluzí. A jestliže nebyla dokončená transformace kompletně, vláda vlastně si začala půjčovat peníze. A bylo to čím dál tím pohodlnější a vlastně stalo se to určitou normou. Právě tím, jak se od ... jak tady Ondřej říkal, od roku devadesát šest že si pamatuje, že se vlastně o reformě a nutnosti reformy neustále a neustále mluvilo a v podstatě se s tím nic nedělalo, mohlo dojít i k takové drastické, nebo naprosto nepochopitelné situaci, kdy při růstu ... při rostoucí ekonomice po několik let ta ekonomika neumazává z těch dluhů, ale naopak ty dluhy zvyšuje.

host

Možná jenom dvě věci. Za prvé jsem překvapen že by panu Rokytkovi vadila najednou /nesrozumitelné/ politika, já myslím, že vám by měla přijít tak přirozená nějak, ne. Ale já nereprezentuju žádnou politickou sílu, takže si to mohu dovolit říkat. Pak jsou dvě otázky, které se týkaly vlastně toho, proč je to takové, jaké to tady je. Já nevím, to je otázka pro sociology, politology. Já mám akorát svá pozorování a ty má pozorování jsou taková, že ... já jsem napsal řadu podobných seminářů, většinou o penzijních systémech, penzijních reformách. Ono v tom roku devadesát šest mi to přišlo jako strašně průzračné, strašně jednoduché, společnost stárne, ty důchody, jak je máme nastavené, nebudou fungovat, je potřeba udělat reformu. Vlastně všechno to je taková věc jako jak to profinancovat. Ale jako že to je lepší, že existují alternativní penzijní systémy, které jsou lepší, mi přišlo nezpochybnitelné. Já jsem vždycky to ukazoval, jak tam rostou ty důchody, když změníme systém. A vždycky trvalo tak pět, deset minut, než se někdo přihlásil a řekl: "A co když ty soukromé fondy, protože o to jde, zbankrotují?" Já jsem říkal: "Tak to je samozřejmě možné, to je riziko, ale s tím rizikem ... my ho nějakým způsobem umíme ošetřit, existují různé cesty jak ošetřit taková rizika." Nic není stoprocentně jisté. Jakou máte jistotu, že stát příští rok ... se ministr financí špatně vyspí a řekne, že důchody ... do důchodu až v pětadesáti, to je taky přece riziko. Ale mně se zdálo, že vždycky Češi jsou strašně citlivější na to riziko, které plyne z těch soukromých trhů. Že prostě i lidé inteligentní i lidé, kteří pracují ve finančním trhu, i lidé, kteří ... možná bychom je mohli nazvat jako elitou, vždycky podávali mnohem větší averzi vůči rizikům, které pochází ze soukromého sektoru než ze státního sektoru. Stát je jistější. On to sice kazí, on je neefektivní, ale ty důchody jsou jisté. Budou mizerné, ale jsou jisté.

Tomáš SEDLÁČEK, hlavní makroekonomický stratég ČSOB, moderátor diskuse

Nějakou optimistickou otázku poprosím.

Hana MARVANOVÁ

Já bych nejdříve poznámku k té centrální bance. Možná, že by ale mělo zaznít, že to není nelegitimní instituce, ani nedemokratická, ale že je odstíněna od těch politických vlivů tím, že je jaksi nepřímou odvozená od těch demokratických institucí, respektive jmenována prezidentem, a že vlastně ona si může dovolit tu disciplínu fiskální. Zatímco to je asi úplně normální, že politici prostě reagují na neustálé výkyvy, změny nálad a nějaká přehnaná odvaha od politiků, kterým hrozí, že nebudou příště zvolení, se asi očekávat úplně nedá. Já bych tedy polemizovala s tím, že ten výdajový rámeček, který je dán tím, jak je nastaven sociální systém, penzijní systém, zdravotní systém, že je přesným odrazem přání této společnosti. To si nemyslím, když si pamatuju, jak se ty věci projednávaly, jak vznikaly hodně náhodně, nikoliv na základě hlubokého politického rozhodnutí s ohledem na zájmy obyvatel. Bohužel to takto bylo přijato a existuje veliká setrvačnost těch systémů. Od té doby se v tom systému jede, od, dejme tomu, toho roku devadesát pět, devadesát šest, a samozřejmě nenašla se žádná vláda, která by ten systém chtěla změnit. A pokud se řeší reforma veřejných financí, tak se skutečně jenom řeší ten schodek, udělá se drobná úprava na straně příjmů, zvýší se třeba, nebo přeřadí se nějaké zboží do vyšší sazby DPH, tím se získají další příjmy a uměle se tak trošku jakoby hraje divadlo, že se řeší ty veřejné finance. A teď ta otázka. Protože jaksi od politiků se nedá očekávat, jenom že sami z přesvědčení udělají odvážnou reformu, která je smete, tak je to otázka přímo na zde přítomné ekonomy. Já jsem, jako sice neekonom, ale myslím, že poučený člověk, o tom velmi intenzivně sledovala debatu ekonomů, odborníků, kteří prezentovali názory na reformu, která se projednávala několik měsíců. A já jsem očekávala, že ekonomové v tom veřejném prostoru, v té veřejné debatě řeknou mnohem odvážnější slova, alespoň taková, jaká řekli tady někteří. Protože pokud v tom veřejném prostoru, v té veřejné debatě nebude ten silný tlak na ty politiky, že to prostě musí udělat, namísto toho zněly slova i od zde přítomných ekonomů, četla jsem ty jejich články, příspěvky, že vlastně ta reforma je v pořádku, že to je dobrý první krok a že když budou následovat další, že to bude v pořádku. Ale já se domnívám, že to je teda trošku plané spoléhání, protože co vláda neudělá první,

druhý rok svého volebního období, tak to těžko před volbami udělá sebeodvážnější pravicová vláda. Takže to je apel, dotaz na ekonomy, proč nejsou v tom tvrdší. Protože oni si to mohou dovolit, ekonomové. Vy vlastně nejste voleni, vám nehrozí, že vás obyvatelé odvolají nebo nezvolí znovu. A vy byste si mohli dovolit vytvářet ten velký tlak odborný třeba potom i informacemi, jak provádí reformu jinde, jaký je tlak ze strany Evropské unie, co nám všechno hrozí, jaké finanční sankce. Prostě myslím si, že ta vaše role toho odborného veřejného mínění je nezastupitelná. A kdyby politici museli tomu čelit, tak oni udělají kompromis jaksi i s tím vaším názorem a přece jenom budou o něco odvážnější. Děkuji.

Tomáš SEDLÁČEK, hlavní makroekonomický stratég ČSOB, moderátor diskuse

Jestli si mohu dovolit krátkou připomínku. Do dneška se snažíme s kolegy novináři bombardovat vládu a ministerstvo financí, aby nám sdělili fiskální dopad reformy. Jestli teda po tom, až doběhnou veškeré daňové náběhy, protože ty daně se aktuálně vybírají jinak, teda cashově vybírají jinak, jestli ta reforma je fiskálně pozitivní, jestli uzdravuje nebo jestli je neutrální. Tak můžete to zkusit někdo z vás, jestli máte pár hodin nebo pár minut času, zkuste se tam někoho zeptat a zjistíte, že vám to nikdo neřekne. Já jsem to spočítal na koleni, já nejsem ministerstvo financí, toto je těžká záležitost, ale oběma, jak mně, tak Davidovi Markovi, vyšlo, že ta reforma, tak jak je, po tom, co se vyčerpá, nepomáhá a je přinejlepším fiskálně neutrální. Není fiskálně pozitivní. Takže to jenom k doplnění. To je věc, která mě tak neuvěřitelně štve, že jsem se vymanil z role moderátora, za což se omlouvám, ale ten diskurs počáteční, který měl zabrzdit ty nemocné veřejné finance, tak se opravdu zkonvergoval k takovému kupeckému handlování, jestli na tom daná rodina s dvěma dětmi vydělá dvě stě korun nebo prodělá padesát. Tak.

host

Já nevím, jestli ekonomové mají být odvážnější. Já upřímně řečeno trošku mám pocit, jako že my tady všichni hledáme jakoby nějaký ten pevný bod, o který opřeme tu tyč a pak pohneme zeměkouli, ale ten pevný bod prostě neexistuje. Já se omlouvám, ale společenské vědy nikomu z nás nedají pevný návod na to, co tahle ta společnost chce a jak se toho má dosáhnout. To je ten problém s lidmi, že oni sami dost dobře neví, co chtějí. A když jim dáte to, co říkají, že chtějí, tak zjistíte, že to nechtěli. Takže my vám ... nikdo z nás vám nedokáže nastínit, jako takhle se to má dělat, takhle to bude nejlepší, musí se to dělat metodou pokusu a omylu. Ale aby aspoň k těm pokusům došlo, tak podle mého názoru je potřeba, aby je chtěl ten průměrný člověk. A jak dosáhnout toho, aby to chtěl ten průměrný člověk, to já opravdu nevím, to je otázka pro ... čistě pro sociologa a pro nějakého politologa možná.

Tomáš SEDLÁČEK, hlavní makroekonomický stratég ČSOB, moderátor diskuse

Tak já bych moc poděkoval zejména účastníkům panelu za jejich občerstvující přednášky. Děkuju organizátorům. Děkuji a zase za rok na téma stejné na shledanou.

Radko KUBIČKO, moderátor

Tolik tedy část diskuse z diskusního fóra Osma, která byla součástí dnešního nedělního pořadu Názory a argumenty. V besedě vystoupili ekonomové Jan Švejnar, Evžen Kočenda, Ondřej Schneider a Tomáš Sedláček, který diskusi řídil. A také Michal Mejstřík, Milan Rokytko, Adriana Krnáčová a Hana Marvanová. Dnešní pořad připravil a od mikrofonu se loučí Radko Kubičko. Na slyšenou.

- Jan ŠVEJNAR, profesor ekonomie na University of Michigan
- Evžen KOČENDA, profesor ekonomie v institutu CERGE při Univerzitě Karlově a Národohospodářském ústavu Akademie věd České republiky